

**Становище от член на научно жури
за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
по програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси)
в СА „Д. А. Ценов” – Свищов**

Изготвил становището: доц. д-р Ивайло Михайлов Михайлов, хабилитиран по научна специалност 05.02.05 „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научно жури по защита на дисертационен труд съгласно Заповед № 1010/16 ноември 2021 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Автор на дисертационния труд: докторант Орлин Чавдаров Япраков (DO20219186), задочна форма на обучение по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси) към катедра „Финанси и кредит“ в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Тема на дисертационния труд: „Преструктуриране, консолидация и конкуренция на българския банков пазар“.

I. Общо представяне на дисертационния труд

В представения за рецензиране дисертационен труд *„Преструктуриране, консолидация и конкуренция на българския банков пазар“* има ясно формулирани обект, предмет, цели и задачи. В него се отстоява тезата, че *„българският банков пазар се развива в условия на междубанкова конкуренция, налагаща институционално преструктуриране и консолидация, с оглед постигане на съответствие с еволюиращата регулаторна рамка и надзорни механизми на централната банка, пруденциалните мерки и таргетиращи показатели за капитал, риск, рентабилност и възвращаемост“*.

Изложението на дисертационния труд има логична и добре балансирана класическа структура, състояща се от: въведение, три глави с параграфи, заключение, използвана литература и приложения. Разработката включва 210 страници основен текст, 28 фигури и 28 таблици. Броят на използваните литературни източници е 130, от които 51 на български език и 79 чуждестранни. Висока оценка заслужават усилията на докторант Орлин Япраков да проучи и систематизира тезите на водещи автори и изследователи по избраната тема. Литературните източници са използвани добросъвестно и коректно при интерпретацията на конкретни аспекти на банковия мениджмънт и регулаторната политика на паричните власти.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Актуалността на дисертацията се обосновава с нарастващата динамика на процесите в социално-икономическата сфера през последните години и произтичащите от тази промяна перспективи пред финансово-кредитния сектор. Движеща сила на промените в икономическата конюнктура се оказаха: световната финансова и икономическа криза (2007–2008 г.), неблагоприятните последици от кризата за развитието на част от банковите институции, промяната в потребителските нагласи към предлаганите банкови продукти и услуги, новите моменти в регулаторната политика и др.

С висока степен на убеденост мога да заявя, че изборът на темата е в съответствие с потребностите на финансовата теория и практика. Изследването съдържа актуални теоретични въпроси и научно-практически постановки, като акцентът е поставен върху реструктурирането и консолидационните процеси на българския банков пазар.

В *първа глава* е извършен хронологичен преглед на теоретични и емпирични изследвания в областта на банковата консолидация, реструктуриране и конкуренция. Установена и изяснена е връзката между финансовата стабилност и консолидационните процеси. Добре са проучени и систематично изложени регулаторните норми и законната уредба за осъществяване и контрол на банковото реструктуриране, консолидация и конкуренция, действащи в България и ЕС.

Втора глава е посветена на българския банков пазар в условията на междубанкова конкуренция. Изведени са количествени и качествени показатели за измерване ефективността на банковата дейност както и динамиката на основни макроикономическите променливи, с което се търси отговор на въпроса как и в каква степен променящата се макросреда оказва влияние върху банковия бизнес и междубанковата конкуренция. Представена е класация на търговските банки, съгласно системата CAMEL, която е сред ключовите инструменти за мониторинг на финансовата стабилност на банките и оценка на техните силни и слаби страни. Изследва се и влиянието на чуждестранните кредитни институции върху развитието на сектора.

В *трета глава* докторант Орлин Япраков прави емпирично изследване на средата и процесите по консолидация и реструктуриране на банките в България. Изследването е подкрепено с корелационен анализ на взаимовръзките между основните банков измерители и ключови макроикономически индикатори.

Всяка глава приключва с изводи, а в заключение са изведени основните моменти от направеното изследване. Към дисертационния труд са представени 9 приложения в обем на 20 стр.

В методологически план в дисертацията са използвани следните научноизследователски методи: теоретично анализиране, синтез и обобщаване на информацията, дедуктивни и индуктивни методи за разсъждения, систематизиране, дескриптивна статистика, векторно-вербален анализ, статистическо прилагане на рангова класификация.

Авторефератът представя коректно основните положения от цялостното съдържание на дисертационния труд и напълно отговаря на възприетите в академичната практика изисквания за съставянето на подобни научни разработки. В структурно отношение той е съставен от седем части: обща характеристика на дисертационния труд, основно съдържание и синтезирано изложение на отделните глави, насоки за бъдещи изследвания, справка за приносите и списък с публикациите, справка за съответствие с националните изисквания по ППЗРАСРБ и приложена декларация за оригиналност и достоверност на дисертационния труд.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В хода на своето изследване авторът е формулирал пет приносни момента предимно с научно-теоретичен характер.

Първо, обоснована е актуалността на проблематиката, свързана с реструктурирането, консолидацията и конкуренцията на българския банков пазар.

Второ, на базата на задълбочено изследване на множество български и чужди източници, нормативни документи и емпирични свидетелства са изведени авторски

дефиниции за три ключови понятия, изразяващи проблемния периметър на дисертационния труд: реструктуриране на банковия сектор, консолидация и банкова конкуренция.

Трето, с висока степен на статистическа значимост се доказва връзка между консолидацията, конкуренцията и реструктурирането на банките с макроикономическата, регулаторна и институционална рамка на държавата. За постигане на стабилност във финансовата система е изведена препоръка за политика, насочена към насърчаване на конкурентна среда.

Четвърто, след проведено емпирично изследване е установена степента на определеност между ключовите банкови измерители и макроикономическите показатели за развитие.

Пето, с помощта на подход, който интегрира индикаторите от системата CAMEL са анализирани ефектите от реструктурирането и консолидацията на търговските банки в България.

IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд

В работата на докторанта са налице и някои пропуски и слабости.

1. На места в текста изреченията са прекалено дълги, изказът е неточен и създава объркване (стр. 11, 60, 110, 116, 157, 158 и др.).

2. Приносните моменти трябва да са по-ясно формулирани за да не остават в сянката на общите изводи.

При прочита на дисертационния труд възникна следният въпрос:

1. По кой критерий се установи, че опериращите на територията на страната 24 банки са „малко на брой“ (стр. 75). И съгласно същия този критерий може ли да се определи колко трябва да е оптималният им брой?

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Предоставеният ми за становище дисертационен труд на тема „Реструктуриране, консолидация и конкуренция на българския банков пазар“ отговаря по обем и качество на изискванията за докторска дисертация. Докторантът е постигнал целите на своето изследване.

С оглед на изложените аргументи давам положителна оценка на дисертационния труд и призовавам научното жури да гласува положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на **Орлин Чавдаров Япраков** по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

Дата: 8 декември 2021 г.

Изготвил становището: .....

(доц. д-р Ивайло Михайлов)